

**N e n á r o č n e
A
T v o r i v o
o**

N A T O

Čo je NATO?

Viete čo znamená skratka NATO?

A čo znamená skratka OTAN?

Čo vyjadruje symbol NATO?

Ktoré slová podľa Vás vystihujú NATO?

Čo Vás napadne, keď počujete v médiách o NATO?

Symbol aliancie

Symbol NATO bol prijatý v októbri 1953. Kruh symbolizuje jednotu a spoluprácu, ružica kompasu symbolizuje cestu k mieru, na ktorú sa vydali členovia Severoatlantickej aliancie už v roku 1949.

1

Sloboda

Podľa Zmluvy je základnou úlohou NATO chrániť všetkými potrebnými prostriedkami, vrátane vojenských, slobodu, spoločné dedičstvo a kultúru svojich národov, založenú na zásadách demokracie, slobody jednotlivca a právneho poriadku.

NATO NATO

Dešifrujme skratku...

NATO je skratkou anglického názvu Organizácie Severoatlantickej zmluvy -

North **A**tlantic **T**reaty **O**rganization

Ak si prečítate skratku NATO z pravej strany doľava, vznikne OTAN. OTAN však nie je nijakým opakom NATO. Ide stále o tú istú organizáciu. Skratka OTAN sa používa vo francúzštine, z originálu

Organisation du **T**raité de l' **A**tlantique **N**ord.

Oficiálnymi rokovacími jazykmi NATO sú teda anglický a francúzsky jazyk.

Bezpečnosť

NATO ochraňuje spoločné hodnoty spojencov – hodnoty demokracie, individuálnej slobody, právo zákona a mierové riešenia konfliktov a podporuje stabilitu a blahobyt národov v severoatlantickom priestore.

Transatlantické spojenectvo

NATO spája krajinu Severnej Ameriky a Európy. Je praktickým príkladom spolupráce v životne najdôležitejšej oblasti medzi jej členmi, ktorí spoločne formulujú, presadzujú a napíňajú svoje zámery a ciele.

Aké sú podľa Vás základné úlohy NATO?

Aké úlohy by ste Vy zaradili do agendy NATO, ak by ste mali možnosť o tom rozhodnúť?

Ako sa tieto úlohy líšia od tých, ktoré sú predstavené v tomto liste?

Viete, kde sídli NATO?

Obrana

Krajiny NATO sa zaviazali brániť sa pred napadením na kolektívnom princípe. Napadenie jednej alebo viacerých členských krajín predstavuje napadenie všetkých členských krajín NATO. Volne si môžeme túto úlohu predstaviť ako: „Jeden za všetkých, všetci za jedného“.

Krízový manažment

Tento mechanizmus zabezpečuje možnosť prispievať k efektívному predchádzaniu konfliktov vo svete. Sily NATO prostredníctvom krízového manažmentu pomohli ukončiť konflikt a nastoliť bezpečnosť a stabilitu v Bosne a Hercegovine. NATO tiež pomáhalo predchádzať konfliktom v bývalej juhoslovanskej republike Macedónsku.

NATO je medzivládna organizácia, v ktorej si členské krajiny zachovávajú svoju suverenitu a nezávislosť. NATO je združením slobodných krajín, ktoré sú zjednotené v snahe chrániť svoju bezpečnosť prostredníctvom vzájomných záruk a stabilných vzťahov s inými krajinami.

Konzultácie

NATO spája Severnú Ameriku a Európu a poskytuje krajinám v týchto oblastiach možnosť na vzájomnú konzultáciu o otázkach bezpečnosti, ktoré sú vo všeobecnom záujme jej členov. Zároveň umožňuje krajinám Aliancie organizovať konkrétné aktivity, ktoré pomáhajú zabezpečiť bezpečnosť jednotlivých krajín.

Garancia partnerstva, spolupráce a dialógu s nečlenskými krajinami v euroatlantickej oblasti s cieľom zvýšiť vzájomnú dôveru a schopnosť spoločného postupu s Alianciou.

Sídlo NATO

Pre napínanie týchto úloh vytvorila Aliancia potrebný priestor v podobe nutnej infraštruktúry: kancelárie, spoločná administratíva, spoločný rozpočet a plánovanie, spoločné cvičenia a pod.

Oficiálnym sídlom NATO je Brusel. V bruselskej centrálnej sídlnej stáli predstaviteľia, národné delegácie, generálny tajomník a ďalšie dôležité zložky Aliancie. Na hlavnom veliteľstve NATO je zamestnaných na plný úvazok asi 3 500 ľudí.

NATO áno, či nie?

Je neutralita riešenie?

Prečo vstupovať do záležitostí iných krajín? To je otázka, ktorú si kladú mnohí občania svojich krajín. Niektorým z nich sa páči myšlienka „Ži a nechaj žiť“ a najčastejšie používajú príklad Švajčiarska a Rakúska. To sú totiž príklady neutrálnych krajín. Ale predtým, ako si urobíme vlastný názor, pozrime sa na niekoľko faktov o výhodách a nevýhodách neutrality.

Je lepšie stáť mimo konflikt?

Skúsmo si veľmi zjednodušene prirovnáť vojnový konflikt ku konfliktu na tvojej škole medzi spolužiakmi. Predstav si, že v tvojej triede sa strhne bitka medzi dvomi spolužiakmi. Čo urobíš? Pridáš sa na niekoho stranu alebo radšej ostaneš bočkom a povieš si: „Nech sa bijú, čo ma je do toho?“.

Možno si povieš, že preto aby si sa rozhadol ako sa zachovať v takejto situácii, potrebuješ viac informácií: kto začal bitku, kto sa len bráni, do akej miery sú obidvaja zodpovední za to, že to vôbec došlo tak daleko. Zostať mimo má význam, ak obidvaja tvoji spolužiaci majú svoj podiel na tom, že sa bitka začala.

2

Ak sa zamyslíš, možno však zistíš, že celkom tak to nefunguje. Väčšinou je to jeden z tých, ktorí sa bijú, kto bitku vyprovokoval. Väčšinou ten silnejší, ktorý využíva slabšieho spolužiaka, aby dosiahol svoje. V takomto prípade si musíš odpovedať na otázku, či sa naozaj budeš len prizerať alebo sa postavíš na stranu jedného či druhého. Odhliadnuc od toho, že pri bitke môže byť poškodený majetok školy alebo spolužiakov.

Tak to chodí aj v konfliktoch medzi štátmi. Väčšinou jeden silnejší štát zaútočí na slabší, pretože si robí nároky na jeho územie alebo chce dosiahnuť iné, ekonomicke výhody. Niekedy ide čisto o neochotu akceptovať názor a byť nepriateľom z princípu (napríklad nacionalisti, extrémisti a teroristi). V histórii máme niekolko takých príkladov.

V roku 1940 zaútočil Sovietsky zväz na nezávislé Lotyšsko. Odôvodňoval to tým, že išlo o jeho bezpečnosť. Rok predtým tak urobil vo vzťahu k Fínsku. Ak sa pozriete na mapu z toho obdobia, asi len ľahko uveríte tomu, že by takú obrovskú krajinu, akou bol Sovietsky zväz, mohlo ohrozit

malinké Lotyšsko alebo Fínsko. Neutrálne krajiny však zhodne so svojou legislatívou nemohli zasahovať do tohto diania. Prizerali sa, ako sa agresia deje okolo nich. Mohli si byť isté, že ako neutrálnych krajín sa ich nikto nedotkne a že svoju neutralitu si zabezpečia nezávislosť?

To nie je nikdy isté. Neutralita neznamená záruku mieru. O tom sa môžeme poučiť znova z histórie. Belgicko sa vyhlásilo pred druhou svetovou vojnou za neutrálny štát. Avšak doplatilo na to, že má strategickú polohu. Keď Nemecko postupovalo na západ a okupovalo štáty, Belgicko jednoducho stalo v ceste. A tak Nemecko nerešpektovalo jeho neutralitu a napadlo ho. A vtedy mohli Belgačania rozmyšľať nad tým, kto im pomôže. Keby sa ale všetky krajiny zachovali tak, ako Belgicko, pomoci by sa dočkali len s problémami. Ešte horší príklad ponúka nedávna vojna v bývalej Juhoslávii. Organizácia spojených národov vyhlásila niekolko miest v Bosne za „bezpečné prístavy“, t.j. za mestá, ktoré sú pod medzinárodnou záštitou a jej obyvatelia nesmú byť napadnutí. Veľmi rýchlo však obyvatelia Sarajeva, Mostaru, Dubrovníka a najmä Srebrenice pocítili na vlastnej koži, že tomu tak nie je.

Stále myslíš na to, ako to bolo teda s tým Švajčiarskom? Je naozaj pravdou, že Švajčiarsko sa dokázalo vyhnúť zatiahnutia do konfliktu počas druhej svetovej vojny. Otázka však znie takto: „Keby Nemecko nenačalo na odpor spojencov, zastavilo by sa pred Švajčiarskom?“. Dá sa o tom len spekulovať, ale na príklade Belgicka vidíme, že asi nie. A tak paradoxne neutralitu Švajčiarska obránili tí, ktorí nechceli stáť bokom a otvorené bojovali proti nepriateľovi.

Budúcnosť neutrality

Mnohé z krajín, ktoré boli predtým neutrálne, sa po druhej svetovej vojne rozhodli začleniť do NATO. Na postavenie neutrality má vplyv aj začleňovanie sa do Európskej únie. Jednou zo zásad EÚ je aj solidarita v dobe ohrozenia. Mnohé členské krajiny EÚ sú zároveň členmi NATO. Aj neutrálne členské krajiny EÚ ako Rakúsko či Fínsko už uvažujú o tom, či predsa len nie je výhodnejšie začleniť sa do Severoatlantickej aliancie a vyriešiť tak dilemu, do akej miery sa ich neutralita zlučuje s ich členstvom v EÚ a nesením spoluzodpovednosti za osud kontinentu. Čiastočnou náhradou za členstvo v NATO je ich mimoriadne blízka spolupráca s Alianciou prostredníctvom programu Partnerstvo za mier (pozri List č. 6), ktorá im umožňuje približovať systém svojich armád k štandardom NATO a v prípade potreby bez väčších problémov sa zúčastňovať operácií NATO skoro ako členská krajina.

Slovensko a neutralita

Slovensko je malou krajinou. Áno, bolo by možné vyhlásiť, že sa stávame neutrálou krajinou. Čo by to znamenalo v praxi, ak by sa objavil problém, ak by niekto chcel získať naše územie, prerušiť naše ekonomické vzťahy alebo jednoducho „iba tak“ ohrozí nebezpečným plynom civilné obyvateľstvo? Môže totižto existovať agresor, ktorý nebude z rôznych dôvodov našu neutralitu akceptovať. Napríklad, nebudem chcieť obchodovať, rokovať o prepustení väzňov alebo poskytnúť výcvik pre ich vojakov. Ako neutrálna krajina by sme museli rátať s tým, že sa budeme musieť ubrániť sami. Neutrálne krajiny preto väčšinou budú rátajú vo svojich rozpočtoch s veľkými sumami na obranu

alebo počítajú s masovým využitím civilného obyvateľstva do systému obrany krajiny. V súčasnosti však každému viac záleží na dobrom zdravotníctve, školstve a dôchodkoch. Preto aj neutrálne krajiny si čoraz menej dovolia minúť na obranu. Vzniká teda problém, ako sa ubrániť bez toho, aby sme sa spoliehali na iné krajiny a neplatili príliš veľa za obranu na úkor iných každodenných potrieb. Možno by sme v takejto neriešiteľnej situácii museli nакoniec sebecky rátať s tým, že niektorá z krajín okolo nás nám pomôže iba preto, lebo sama sa bude cítiť ohrozená aj vďaka našej nečinnosti. Aký by sme mali asi pocit?

Musíme myslieť aj na to, že dnes vo svete už neexistujú len klasické vojny, kde štát stojí proti štátu. Nepriateľom číslo 1 vo svete sa stal terorizmus. A ten nemá žiadne hranice a ignoruje zásady neutrality. V dnešnej modernej dobe dokážu teroristi zaútočiť kdekoľvek na svete v priebehu niekoľkých hodín a zabíť mnoho stoviek nič netušiacich ľudí. Kto nám pomôže v takejto situácii?

NATO včera a dnes

Prečo vzniklo NATO?

V roku 1945 po skončení druhej svetovej vojny rástli obavy západných krajín z expanzívnej politiky Sovietskeho zväzu. Napriek dohadám o obmedzovaní obranných kapacít a demobilizácii sa ukazovalo, že Sovietsky zväz neplánuje znížiť svoje ozbrojené sily a iba pomaly stahuje vojská z oslobodených území. Práve naopak, ZSSR mal tendenciu ponechať si ich v plnom počte. Politická situácia v Sovietskom zväze založená na nedemokratických formách vládnutia a presadzovanie teórie sfér vplyvu zvyšovala tieto obavy.

V rokoch 1946 – 1948 sa dali do pohybu ďalšie udalosti, ktoré ovplyvňovali bezpečnosť sveta. Bola ohrozená suverenita Nórska, Turecka a Grécka. V apríli 1948 bola vyhlásená blokáda Berlína a došlo k prevratu v Československu. Situácia v Poľsku a Maďarsku sa taktiež dostávala pod kontrolu komunistických strán, napojených na politiku ZSSR.

Bruselská dohoda

3

Päť krajín západnej Európy vyslovilo snahu vytvoriť spoločný obranný systém a posilniť vzťahy medzi sebou tak, aby boli schopné odolávať politickým a vojenským ohrozeniam.

Týmito piatimi krajinami boli Belgicko, Francúzsko, Luxembursko, Holandsko a Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska. Takzvaná „Bruselská dohoda“, ktorá obsahovala základy kolektívnej bezpečnosti v Európe, bola podpísaná v roku 1948.

Európa s Amerikou ruka v ruke

Po podpísaní Bruselskej dohody nasledovali rokovania so Spojenými štátmi americkými a Kanadou o spôsobe zabezpečenia vzájomných bezpečnostných záruk. Päť signatárov Bruselskej dohody pozvalo k týmto rokovaniam aj Dánsko, Island, Taliansko, Nórsko a Portugalsko. Spolupráca týchto 12 krajín vyvrcholila podpísaním tzv. Washingtonskej dohody 4. apríla 1949. Táto sa stala základom vytvorenia Severoatlantickej aliancie. Najznámejšou časťou tejto dohody je článok 5, ktorý hovorí, že ozbrojený útok proti jednej alebo viacerým členským štátom Aliancie sa bude považovať za útok proti všetkým.

Istota bezpečnosti pre ďalších

V súvislosti so situáciou vo svete, najmä pri pokračovaní studenej vojny a politickej polarizácií sveta, aj ďalšie krajinys prejavili záujem pristúpiť k Washingtonskej dohode. V roku 1952 tak urobili Grécko a Turecko. Nemecká spolková republika pristúpila k Aliancii v roku 1955 a Španielsko tak urobilo v roku 1982.

Hľadanie nového poslania

Úloha NATO pri jej vzniku bola daná vtedajšou politickou situáciou a hlavne politikou ZSSR. Po páde Sovietskeho zväzu, rozpade socialistického bloku a demokratizačných procesoch v krajinách strednej a východnej Európy, musela aj Aliancia prejsť procesom prispôsobenia sa novým výzvam a novému bezpečnostnému prostrediu. Prvé kroky k transformácii NATO boli prijaté už na londýnskom summite v júli 1990. Členské štáty NATO ponúkli vládam Sovietskeho zväzu a krajín strednej a východnej Európy „ruku priateľstva“, založenie diplomatických vzťahov a rozvoj spolupráce. Začal sa proces dialógu vo viac zjednotenej Európe a prehodnocovala sa stratégia Aliancie. Nezabúdalo sa ani na článok 10 Washingtonskej zmluvy, ktorý hovorí o otvorenosti Aliancie prijímať medzi seba ďalšie európske demokracie, aby tak podporili bezpečnosť euroatlantickej zóny.

Nová éra

Po demokratizačných procesoch v strednej a východnej Európe na konci 80. rokov 20. storočia vstúpili do Aliancie v roku 1999 Česká republika, Maďarsko a Poľsko. Zatiaľ posledné rozširovanie zažila NATO v roku 2004, kedy pristúpili krajiny Estónsko, Lotyšsko, Litva, Bulharsko, Rumunsko, Slovinsko a Slovensko.

Od konfrontácie k spolupráci

V novembri 1991 bola prerokovaná a prijatá od zásady nová strategická koncepcia fungovania NATO. Na rozdiel od predchádzajúcich koncepcíí, ktoré boli založené najmä na konfrontácii s nepriateľmi, nová koncepcia bola orientovaná na spoluprácu. Garantovala bezpečnosť svojich členských krajín súčasne so snahou pracovať na rozšírení bezpečnosti v Európe ako celku.

Po šiestich rokoch bola koncepcia opäť otvorená a nakoniec na washingtonskom summite v apríli 1999 prijatá nová Strategická koncepcia. Táto potvrdzuje, že najvýznamnejším poslaním NATO je chrániť slobodu a bezpečnosť svojich členov všetkými prostriedkami, vrátane politických a vojenských. Vyjadruje tiež záväzok spojencov na udržanie mieru a stability v euroatlantickej oblasti. Hlavnými prvkami koncepcie sú:

- zachovanie transatlantického partnerstva
- zachovanie efektívnych vojenských schopností
- rozvoj európskej bezpečnostnej a obrannej identity v rámci Európy
- predchádzanie konfliktom a krízový manažment
- partnerstvo, spolupráca a dialóg
- rozšírenie
- kontrola zbrojenia, odzbrojenie a nešírenie zbraní

Prečo NATO dnes?

Hrozba konvenčnej vojny v Európe veľkého rozsahu dnes prakticky neexistuje. Existujú však iné riziká a hrozby, ktorým členské krajiny spolu so Slovenskom čelia. Sú to napr. etnické konflikty, porušovanie ľudských práv, teroristické útoky, politická alebo ekonomická nestabilita a šírenie jadrových, biologických a chemických zbraní. Preto hlavnou úlohou NATO ostáva nadálej zaručenie hodnôt, bezpečnosti a územnej celistvosti členských štátov Aliancie. Nadčasové definovanie úloh a cieľov Aliancie z roku 1949 teda potvrdilo svoju aktuálnosť.

Ako funguje NATO

S cieľom účinného plánovania a rozhodovania vytvorila Aliancia štruktúry, pomocou ktorých koordinuje svoju činnosť. Predstavíme si najdôležitejšie z nich.

Severoatlantická rada

Severoatlantická rada je najvyšším rozhodovacím orgánom v Aliancii a jediným vytvoreným priamo Severoatlanticou zmluvou. Rozhoduje o všetkých dôležitých aspektoch fungovania NATO. Rada môže požiadať iné organizačné štruktúry NATO o prípravu rôznych analýz. Zástupcovia členských krajín informujú a konzultujú na zasadaniach Rady názory jednotlivých krajín na prezentované témy. Jednotlivé krajiny môžu tiež iniciovať prerokúvanie tém, ktoré považujú za

dôležité. Dôležitou je skutočnosť, že rozhodnutia Rady sa prijímajú tzv. konsenzom, teda zhodou všetkých krajín. Každé rozhodnutie je prijaté len

vtedy, ak s ním súhlasia všetky členské štáty, t.j. neexistuje možnosť zdržania sa a každá členská krajina bez rozdielu velkosti a sily má možnosť zablokovať prijatie rozhodnutia. Zasadnutiam

Severoatlantickej rady predsedá generálny tajomník NATO. Pretože Rada zasadá prakticky kontinuálne, členské krajiny sú v nej zastúpené svojimi stálymi predstaviteľmi – veľvyslancami. Rada sa však kedykoľvek môže zísť na úrovni ministrov zahraničných vecí, obrany alebo na najvyššej úrovni, kedy hovoríme o summite NATO.

4

Generálny tajomník NATO

Generálny tajomník je zrejme najviac medializovaná osoba zo štruktúr NATO a mnohí spájajú NATO práve s menom jej generálneho tajomníka. Jeho právomoci však nie sú široké. Predsedá zasadnutiam Rady a niektorým z ďalších vrcholných orgánov Aliancie, ale nemá rozhodovaciu právomoc. To znamená, že nemôže priamo ovplyvňovať rozhodovania Rady a v žiadnom prípade nezastupuje na rokovaniach krajinu, z ktorej pochádza. Generálny tajomník je tiež zodpovedný za koordináciu všetkých konzultácií v rámci Aliancie alebo riadenie procesov pri rozhodovaní. Zastupuje Alianciu aj navonok a práve preto sa často objavuje v médiách. O osobu generálneho tajomníka rozhodujú zástupcovia členských štátov konsenzom.

Výbor pre obranné plánovanie

Tento výbor patrí medzi dôležitejšie štruktúry Aliancie. Stretáva sa minimálne dvakrát do roka za prítomnosti ministrov obrany všetkých členských krajín okrem Francúzska. Hlavnou tému spoločných zasadnutí výboru sú obrana a plánovanie kolektívnej obrany členov Aliancie. Rozhodnutie tohto výboru má rovnakú silu ako rozhodnutie Severoatlantickej rady.

Skupina pre jadrové plánovanie

Táto štruktúra je tiež dôležitým článkom Aliancie. Na jej rokovaniach sa zúčastňujú členské krajiny, ktoré sú zastúpené vo Výbere pre obranné plánovanie. Hlavnou úlohou tejto skupiny je koordinácia a konzultácie v otázkach jadrových zbraní, ich využitia, šírenia, rozmiestnenia, bezpečnosti a ich kontroly.

Vojenský výbor

Všetky doteraz spomenuté štruktúry sú politické. Znamená to, že sa na nich schádzajú zástupcovia jednotlivých členských krajín – prezidenti, premiéri alebo ministri. Vojenský výbor má za úlohu prakticky realizovať všetky politické rozhodnutia, ktoré boli prijaté na zasadnutiach politikov. Vojenský výbor funguje tiež ako poradný orgán pre ostatné civilné štruktúry NATO. Odborné vedomosti zástupcov vo Vojenskom výbore môžu totiž uľahčiť politické rozhodnutia napr. Severoatlantickej rady. Členmi Vojenského výboru sú vojenskí predstaviteľia členských krajín NATO, ktorí zastupujú náčelníkov generálnych štábov ozbrojených síl členských krajín.

Integrované ozbrojené sily

Základnou úlohou integrovaných ozbrojených síl je obrana územia členských štátov. Súčasťou týchto síl sú všetky vojenské sily vyčlenené a poskytnuté členskými krajinami na tieto účely. Práve integrované ozbrojené sily sú často negatívne vnímané v očiach verejnosti ako štruktúra, v rámci ktorej je naša armáda vedená cudzími štátmi. Nie je to však tak. Členské krajiny a aj Slovensko sa môžu rozhodnúť, či a akým spôsobom poskytnú jednotlivé zložky armády pre potreby kolektívnej obrany a na plnenie spoločných cieľov a rozhodnutí Aliancie. Nejedná sa však o podriadenie cudziemu veleнию, ale skôr o spoločný postup a koordináciu pri plánovaní a zabezpečení obrany pred hrozobami. Práve to je tá výkonná sila, ktorá nás bude ochraňovať, v prípade, že naša krajina by bola napadnutá.

Parlamentné zhromaždenie NATO

Aliancia rozhoduje na základe konsenzu. Preto je dôležité, aby vzájomne konzultovali a hľadali spoločné názory aj parlamenty jednotlivých členských krajín. Členovia parlamentov tak môžu diskutovať o všetkých otázkach spoločného záujmu. Tento rozmer je veľmi dôležitý. Vedľa demokraticky zvolený parlament je tým, ktorý v konečnom dôsledku vyjadri alebo nevyjadri podporu politike vlády a jej rozhodnutiam.

Ako to teda všetko funguje

v praxi?

Možno sa Vám zdá, že štruktúry, ktoré fungujú v NATO sú zložité a možno pochybujete, či v prípade rýchleho napadnutia niektorej krajiny dokáže NATO rýchlo reagovať. Dokáže! Štruktúra NATO vyzerá naozaj komplikované, ale je to preto, aby všetky právomoci boli správne rozdeľené a aby v prípade ohrozenia členských krajín mohlo NATO naozaj rýchlo zareagovať. Takže, ak by Slovensko bolo ohrozené agresorom (čo sa, dúfajme, nestane) vyzeralo by to zjednodušene asi takto:

1. Stály predstaviteľ Slovenska v Severoatlantickej rade prednesie požiadavku Slovenskej republiky o posilnenie ochrany prostriedkami členských krajín.
2. Ak stáli predstaviteľia Severoatlantickej rady súhlasia s touto požiadavkou, posunú ju Výboru pre obranné plánovanie.
3. Výbor pre obranné plánovanie okamžite požiada Vojenský výbor o pomoc, konzultácie a vypracovanie analýzy, ako by sa takáto požiadavka dala zrealizovať prostredníctvom armád členských štátov.
4. Na základe analýzy rozhodne Výbor pre obranné plánovanie o spôsobe poskytnutia pomoci. S týmto dokumentom musí nakoniec súhlasiť aj Rada, t.j. absolútne všetky členské krajiny. Ak má niektorá z nich námitky, musí sa pokračovať v rokovaniach, až kým sa nedosiahne konsenzus, teda dohoda všetkých zúčastnených.

Táto procedúra môže prebehnúť naozaj rýchlo. Samozrejme, základom rýchleho nasadenia je vzájomné porozumenie a solidarita. Všetci musia vedieť, že hovoria o tých istých veciach, musia vedieť, že armády členských štátov sú schopné vzájomne spolupracovať, vymieňať si citlivé informácie a pod. Preto je dôležité, aby Ozbrojené sily Slovenskej republiky boli plne prispôsobené podmienkam, na základe ktorých fungujú ostatné armády krajín NATO.

S p o j e n e c t v o A m e r i k y s E u r ó p o u

Čo spája Ameriku s Európou?

Ak hovoríme o Severoatlantickej aliancii, všimneme si, že spája krajiny Severnej Ameriky s Európu. Ale prečo práve takéto spojenectvo? Vedmy, Európania sa často porovnávame najmä so Spojenými štátmi americkými a nachádzame veľa rozdielov. V životnom štýle, kultúre... Prečo práve obrana proti nepriateľovi by malo byť niečo, čo máme mať spoločné?

Ako to začalo...

Po druhej svetovej vojne sa na politickej a vojenskej scéne objavili dve veľmoci: Spojené štáty americké a Sovietsky zväz. Všetky ostatné bývalé veľmoci boli spustošené najničivejšou vojnou v histórii a samotné nemali dostatok sily okamžite byť rovnocenným partnerom USA a Sovietskemu zväzu. Spojené štáty americké veľmi rýchlo pochopili, že vojnové spojenectvo

so Sovietskym zväzom nemôže pretrvať z dôvodu protichodných hodnôt, ktoré predstavovali tieto krajiny a pre autoritársky režim J. V. Stalina. Pre hrozbu agresívneho rozpínania komunistickej ideológie sa preto snažili vytvoriť partnerstvo s krajinami západnej Európy, ktoré by na jednej strane pomohlo Európanom sústrediť sa na vojnovú obnovu a zároveň by spoločne predstavovali dostatočnú odstrašujúcu silu pre akýkoľvek totalitný systém. Európa zas cítila bezprostredné ohrozenie Sovietskym zväzom a tak

bolo pre ňu výhodné mať po svojom boku silného partnera v podobe USA. Vzťahy medzi USA a Kanadou na jednej strane a európskymi krajinami na strane druhej preto nazývame „transatlantickými vzťahmi“. Bezpečnosť, stabilita a prosperita Severnej Ameriky a Európy boli tak pevne a nedeliteľne spojené.

5

Ako to pokračovalo...

Vzťahy medzi členmi aliancie sa však ani napriek obojstrannej výhodnosti spojenectva s USA nezaobišli bez problémov. Ako príklady môžeme uviesť obdobie Suezskej krízy alebo vystúpenie Francúzska z vojenských štruktúr NATO (pozri List č. 2). Obe tieto obdobia boli najmä o rôznom pohlade a predstavách konkrétnych vlád na možnosti riešenia bezpečnostných otázok. V žiadnom prípade však nebola spochybnená solidarita medzi spojencami a hodnoty, ktoré Aliancia ochraňovala a stále ochraňuje. Po ukončení studenej vojny, keď pominula priama a hmatateľná hrozba Sovietskeho zväzu, začalo sa viac diskutovať o úlohe Európy a Ameriky pri riešení globálnych bezpečnostných otázok vrátane úlohy NATO. Do hry vstúpila tiež Európska únia a jej štruktúry.

Západoeurópska únia

Poučení z vývoja po prvej svetovej vojne, kedy Európania neboli schopní vytvoriť podmienky pre historické zmierenie, politickú a ekonomickú integráciu a USA sa stiahli do izolácie, sa 6 západoeurópskych krajín rozhodlo položiť základy organizácie kolektívnej obrany, kde každá

krajina by mala rovnaký hlas a zodpovednosť za bezpečnosť druhého spojence. V roku 1948 bola v Bruseli podpísaná tzv. Bruselská dohoda zakladajúca Západoeurópsku úniu (ZEÚ), ktorej princíp solidarity a vzájomnej ochrany, ako aj politický zmysel, bol rýchlo pochopený aj USA a Kanadou a bol uplatnený aj vo Washingtonskej zmluve. V roku 1992 sa uskutočnil Petersbergský summit, ktorý definoval úlohy ZEÚ v oblasti humanitárnych, záchranných a mierových operácií.

Európania tak začali nielen zvažovať ale aj realizovať myšlienku budovania špecifických vojenských kapacít pre prípad, kedy by NATO alebo USA nerozhodli o svojom angažovaní v konkrétnej kríze. S postupujúcou integráciou EÚ a vytváraním Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ začala od roku 1997 EÚ postupne preberať funkcie ZEÚ, ktorá v súčasnosti existuje iba formálne v podobe modifikovanej Bruselskej dohody.

Ako z toho vyjsť?

Emancipácia Európy po skončení studenej vojny aj vo forme európskej obrannej iniciatívy a budovaním ESDP sú len prirodzeným dôsledkom konca studenej vojny a dôkazom, že je nutné hľadať nové spoločné výzvy na spoluprácu medzi krajinami, ktorých spája Atlantický oceán. Európa má dve základné možnosti, ako zabezpečiť spoločnú obranu:

1. Samostatne, bez vplyvu USA a paralelne k záväzkom v NATO, vytvoriť štruktúry, ktoré budú schopné zabezpečiť kolektívnu obranu
2. Akceptovať výhodnosť transatlantických vzťahov a v spolupráci s USA v rámci NATO hľadať nové možnosti spolupráce

Aj Spojené štáty americké budú musieť podľa mnohých hľadať odpovede na otázky, ako napríklad:

1. Čo by znamenalo pre USA znehodnotenie spolupráce v NATO a oslabenie tohto spojenectva?
2. Existujú dôvody prítomnosti USA v Európe?
3. Ohrozila by neprítomnosť USA v Európe bezpečnosť a stabilitu tohto kontinentu?

Nie je jednoduché nájsť odpovede. Situácia vo svete však napovedá, akým smerom by sa mali uberať transatlantické vzťahy. Spolupráca a partnerstvo sú jedinou možnosťou.

Stojí Európska únia a NATO proti sebe?

Aj keď by sa mohlo zdať, že NATO a EÚ sú istým spôsobom súpermi, nie je to tak. Členské krajinu obdivoch zoskupení si uvedomujú spoločnú zodpovednosť za bezpečnosť svojich krajín. Navyše, 19 členských krajín Európskej únie sú aj členmi NATO. Zástupcovia NATO a EÚ sa stretnajú na rôznych úrovniach, napríklad dva krát do roka na úrovni ministrov zahraničných vecí. Obidve inštitúcie zriadili svoje kontaktné miesta vo svojich štruktúrach. Spolupráca sa rozvíja aj v oblasti boja proti terorizmu, či boja proti šíreniu zbraní hromadného ničenia. V neposlednom rade existuje koordinácia a vzájomná informovanosť o tvorbe vojenských kapacít. To dokazuje zodpovednosť týchto inštitúcií a ich schopnosť spolupracovať.

Nové výzvy

Proces stabilizácie Európy ešte nie ukončený. Aj na európskom kontinente je ešte veľa práce, aby bola sa dosiahnutá stabilná situácia vo všetkých jeho regiónoch. Na druhej strane, prostriedky NATO samotné nie sú určené a ani nestačia, aby pomohlo vyriešiť všetky problémy. Aliancia poskytuje iba ochranu a zaručuje nezvratnosť demokratických hodnôt. Podľa niektorých politikov je potrebné do transatlantických vzťahov zahrnúť aj ďalších partnerov mimo NATO, čo sa deje napríklad prostredníctvom programu Partnerstvo za mier alebo Stredomorského dialógu. Je pravdou, že tieto programy nemajú vojenskú silu, avšak majú možnosť ovplyvňovať riešenia konfliktov inými cestami a najmä posilňujú duch dôvery a spolupráce. Tak ako po druhej svetovej vojne došlo aj vďaka NATO historickému zmiereniu medzi odvekými rivalmi Francúzskom a Ne-

meckom, tak dialóg medzi partnermi pomáhať prekonávať zakorenенé predsudky a prekonávať historické nepriateľstvá..

Aj keď transatlantické vzťahy prechádzajú novými výzvami, nemôžeme ich chápať ako nefunkčné alebo zbytočné. Dôkazom toho bola aj schopnosť vytvoriť medzi sebou svetovú protiteroristickú koalíciu po 11. septembri 2001. Vtedy tiež NATO využilo článok 5 Washingtonskej zmluvy, keď Aliancia vyhlásila, že napadnutie USA považuje za napadnutie všetkých členských krajín Aliancie. Severoatlantická aliancia tak dokázala, že aj v procese definovania vlastných vzťahov je funkčná a schopná dodržať svoje záväzky.

Vonkajšie vzťahy NATO

V rámci plnenia svojej hlavnej úlohy v oblasti zvyšovania bezpečnosti je NATO otvorené spolupráci aj s nečlenskými krajinami. Mnohé z takýchto krajín vyjadrujú neskôr vôľu stať sa plnohodnotným členom Aliancie. Pozrime sa spoločne, aké najdôležitejšie vzťahy udržuje NATO s vonkajším svetom.

Euroatlantická partnerská rada

Bola založená v roku 1997. Má 46 členov. Združuje všetky členské krajinu a 20 partnerských krajín. Cieľom spolupráce sú vzájomné konzultácie k otázkam bezpečnosti, riešenie živelných pohrôm a pod. Rada je politickým nástrojom Aliancie na rozširovanie a prehlbovanie spolu-

práce. Prostredníctvom Rady sa zabezpečuje aj vojenská spolupráca v rámci Partnerstva pre mier.

6

Partnerstvo pre mier

Cieľom Partnerstva pre mier je zvýšiť stabilitu a bezpečnosť v celej Európe. NATO pozvalo mnohé európske krajinu, aby sa zapojili do tohto programu. Od roku 1994 prijalo pozvanie celkom 30 krajín. V rámci Partnerstva pre mier má každá partnerská krajina definované oblasti činnosti, ktoré sú dohodnuté individuálne.

Spoločné ciele Partnerstva

Každý účastnícky štát Partnerstva pre mier sa zaviazal, že bude spolupracovať s NATO pri plnení cieľov programu. Sú to tieto oblasti:

- uľahčenie priečinnosti procesov národného obranného plánovania a rozpočtovania
- zabezpečenie demokratickej kontroly obranných síl
- byť pripravený prispiť k operáciám pod vedením Organizácie Spojených národov alebo k tým, za ktoré zodpovedá Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe
- rozvíjanie vojenských vzťahov s NATO s cieľom spoločne plánovať, organizovať cvičenia a výcviky
- rozvíjanie ozbrojených síl, ktoré budú potom schopné lepšie operovať spoločne so silami členských krajín NATO

Koordinačná bunka

Koordinačná bunka Partnerstva pre mier vznikla na to, aby mohla koordinovať spoločné vojenské činnosti v rámci Partnerstva. Ide najmä o prípravu cvičení, spoluprácu pri mierových operáciách, humanitných operáciach a prieskume a záchrane. Koordinačná bunka bola založená v Belgicku v Mons. Tam sa nachádza aj Hlavné veliteľstvo spojeneckých ozbrojených síl v Európe. Partnerské krajinu vytvorili tiež svoje diplomatické misie akreditované pri NATO a od roku 1998 personál Koordinačnej bunky zahrňuje aj pracovníkov z partnerských krajín.

Ako sa krajiny stávajú partnermi

Ak sa chce niektorá krajina pripojiť k Partnerstvu pre mier, najprv bude pozvaná podpísať Rámcový dokument. Tak potvrdí svoj záväzok zachovávať demokratickú spoločnosť a dodržiavať zásady medzinárodného práva. Potom krajina predloží Prezentačný dokument. Ten naznačuje kroky, ktoré sa vykonajú, aby splnila politické ciele Partnerstva a špecifické oblasti, ktoré si krajina želá sledovať spolu s Alianciou. Potom sa spoločne a individuálne pre každú krajinu schváli Individuálny program Partnerstva na 2 roky. Konkrétna spolupráca potom zahrnuje rôzne možnosti nielen vo vojenskej ale aj širšej oblasti.

Spolupráca medzi NATO a Ruskom

Ako už vieme, NATO vzniklo ako reakcia na expanzívnu politiku Sovietskeho zväzu. Po skončení studenej vojny sa táto situácia zmenila. Vzťahy NATO a Ruska prešli významnými zmenami a posilnila sa vzájomná dôvera a spolupráca. V roku 1994 sa Rusko pripojilo k programu Partnerstvo pre mier. V Bosne a Hercegovine, pri uplatňovaní Mierovej dohody, po prvý krát pracovali bok po boku spojenecké sily Aliancie a Ruska v mnohonárodnej vojenskej operácii.

Rozvoj vzťahov s Ruskom sa však neskončil. V máji 1997 NATO a Rusko podpísali Zakladajúci pakt, ktorý posilnil vzájomné partnerstvo a vznikla Stála spoločná rada NATO - Rusko. Cieľom Stálej rady je ďalej rozširovať vzájomnú dôveru a má byť miestom na pravidelné a úprimné konzultácie. Práca Stálej rady však bola skomplikovaná krízou v Kosove. Vzťahy medzi NATO a Ruskom sa začali opäťovne zlepšovať až na začiatku roku 2000 a od vtedy sa znova aktívne napĺňajú ciele Zakladajúceho paktu.

Partnerstvo NATO s Ukrajinou

Vzťahy NATO a Ukrajiny sa začali rozvíjať hneď potom, ako krajina získala nezávislosť v roku 1991. Do programu Partnerstva pre mier vstúpila Ukrajina v roku 1994. V roku 1997 vznikla Charta zreteľného partnerstva, ktorá posunula vzťahy na vyššiu úroveň. Súvisí to so snahou Ukrajiny o integráciu do európskych a transatlantických štruktúr. Organizujú sa semináre, zasadania spoločných pracovných skupín a ďalšie programy zamerané reformu obrany a modernizáciu obranných zariadení.

Dialóg Aliancie v oblasti Stredozemného mora

Vzťahy NATO s krajinami v tejto oblasti vychádzajú z poznania, že bezpečnosť týchto krajín priamo súvisí s bezpečnosťou Európy. Dialóg sa začal v roku 1994 a zúčastňujú sa ho Egypt, Izrael, Jordánsko, Mauretánia, Maroko, Tunisko a Alžírsko. Cieľom dialógu je vytvárať dobré vzťahy a lepšie vzájomné porozumenie a tiež podporovať regionálnu bezpečnosť a stabilitu. Spolupráca sa týka bezpečnosti, obrany, informácií, civilného krízového plánovania a vedy.

Iniciatíva NATO v juhovýchodnej Európe

Iniciatíva zahrnuje okrem členských krajín Albánsko, Chorvátsko, bývalú juhoslovanskú republiku Macedónsko a Bosnu a Hercegovinu. Bola založená na 4 pilieroch: konzultačné fórum o otázkach bezpečnosti, otvorená pracovná skupina pre regionálnu spoluprácu, pracovné nástroje Partnerstva pre mier a cielené programy spolupráce v otázkach bezpečnosti.

Slovensko v NATO

Cesta Slovenskej republiky

1. 1. 1993

Vstup SR do NACC – Severoatlantická rada pre spoluprácu (z anglického Northern Atlantic Cooperation Council)

9. 2. 1994

Podpis Rámcového dokumentu Partnerstvo pre mier predsedom vlády SR Vladimírom Mečiarom.

30. 5. 1997

Slovenská republika sa stala zakladajúcim členom Euroatlantickej partnerskej rady (EAPC).

7

23. - 25. 4. 1999

Slovenská republika bola uznaná ako kandidátska krajina na členstvo v NATO na Washingtonskom summite. Na summite bol vytvorený a prijatý Akčný plán členstva (Membership Action Plan) pre lepšiu prípravu kandidátskych krajín na členstvo.

21. 11. 2002

Summit NATO, Praha, pozvanie SR k začiatku prístupových rozhovorov o vstupe do NATO

9 a 16. 12. 2002

1. a 2. kolo prístupových rozhovorov o vstupe SR do NATO.

26. 3. 2003

Podpis Protokolu k Severoatlantickej zmluve o pristúpení SR vďačnosťmi členských štátov NATO v Bruseli.

27. 3. 2003

Vláda SR na mimoriadnej schôdze jednomyselne schválila pristúpenie SR k Severoatlantickej zmluve.

10. 4. 2003

Súhlas NR SR s pristúpením SR k Severoatlantickej zmluve.

15. 4. 2003

Podpísanie prístupovej listiny k Severoatlantickej zmluve prezidentom SR R. Schusterom.

29. 3. 2004

Odrozdanie prístupových protokolov pozvaných krajín depozitárovi Washingtonskej zmluvy (vláde USA) vo Washingtone a nadobudnutie členstva v NATO

2. 4. 2004

Slávnostný ceremoniál prijatia za člena v ústredí NATO v Bruseli

28. 5. – 1. 6. 2004

Zasadnutie Parlamentného zhromaždenia NATO v SR

Príprava na členstvo

Washingtonský summit NATO v roku 1999 prijal Akčný program pre členstvo (Membership Action Plan – MAP) ako praktický nástroj na realizáciu záväzku Aliancie pokračovať v jej rozširovaní, a ktorý potvrdil politiku otvorených dverí. Na základe skúseností z prístupového procesu pri poslednom rozšírení Aliancie MAP zameriava obsah prípravy kandidujúcich krajín v nasledovných oblastiach:

- 1.** Politické a ekonomické otázky
- 2.** Obranné a vojenské otázky
- 3.** Otázky zdrojov
- 4.** Bezpečnostné otázky
- 5.** Právne otázky.

Vláda SR rozhodla o využití MAP ako nástroja zdokonaľovania politických, obranných, hospodárskych a právnych štruktúr tak, aby čo najskôr a najviac zodpovedali štruktúram a normám NATO.

Pred našim vstupom do NATO bol vypracovaný Program zabezpečenia prípravy SR na členstvo v NATO (tzv. PRENAME), ktorý Vláda SR schválila svojím uznesením 9. júna 1999.

Slovensko v operáciách NATO pred vstupom do Aliancie

Slovenská republika sa od 7. septembra 1999 podieľala na činnosti KFOR vyslaním ženijnej jednotky v počte 40 profesionálnych vojakov, ktorá pôsobila v rámci rakúskeho práporu AUSCON/KFOR. KFOR boli medzinárodné sily pod vedením NATO v Kosove. Ich hlavnou úlohou bolo udržiavanie bezpečnosti a poriadku v tejto časti Balkánu. Slovenskí vojaci plnili tieto úlohy: zabezpečenie srbsko-kosovskej hranice, zaistovanie bezpečného prostredia pre návrat vynáncov, podporovanie humanitárnych organizácií, zaistenie srbskej bezpečnosti.

Operácia SFOR, ktorá bola začatá v Bosne a Hercegovine, bola tiež jednou z tých, na ktorej sa podieľali slovenskí vojaci. Hlavnými úlohami operácie bolo odvrátiť nové hrozby, stabilizovať situáciu, prispieť k bezpečnému prostrediu a zabezpečiť podporu medzinárodným organizáciám.

Slovensko aktívnym členom NATO

SR bude aktívne participovať na rozvíjaní partnerských zväzkov aj po získaní členstva v NATO. Predpokladá sa, že Slovensko využije svoje skúsenosti v oblasti prípravy na členstvo a bude napomáhať svojimi radami ďalším krajinám, ktoré preukážu záujem vstúpiť do Aliancie.

Účasť našich vojakov v zahraničných misiach dodáva Slovenskej republike dôležitý kredit. Slovensko sa veľmi aktívne zapája do vysielania vojakov v zahraničných misiach pod vedením NATO.

Taktiež je významná snaha Slovenska pri angažovaní slovenských dôstojníkov ozbrojených sôviet v partnerských štruktúrach NATO. Slovensko už pred svojim vstupom vyslalo odborníkov do štruktúr Aliancie a tento krok bol zo strany členských krajín veľmi pozitívne hodnotený.

Pre Slovenskú republiku je tiež veľmi dôležité, že od roku 2002 je zmluvnou stranou všetkých 12 globálnych medzinárodných antiteroristických dohovorov. Popri tom sa aktívne zapája aj do medzinárodných operácií, ktorých cieľom je stabilizácia krízových oblastí a boj proti nedemokratickým režimom.

Slovenská republika týmto demonštruje, že nechce a nemôže byť len pasívnym „konzumentom“ bezpečnosti, ale že musí aj aktívne prispievať k zvyšovaniu svetovej stability.

NATO a veda

NATO nie je len o armáde

Väčšina informácií o NATO v médiách je zameraná na úlohy NATO v oblasti obrany a bezpečnosti svojich členských krajín. Áno, to je aj prioritným cieľom NATO. Aliancia sa však podieľa aj na mnohých projektoch, ktoré zdánivo nesúvisia s obranou a bezpečnosťou. Tento list prináša informácie o niektorých menej známych aktivitách Severoatlantickej aliancie.

Vedecký program

V rámci tohto projektu Aliancia podporuje vedcov z členských aj partnerských krajín. Ročne je do vedeckého programu NATO zahrnutých asi 10 000 vedcov. Program funguje od roku 1958. Čo to konkrétnie znamená? Už dlhé roky majú vedci z členských krajín a ich kolegovia z partnerských krajín možnosť stretnať sa a budovať partnerstvá, ktoré viedli ku konkrétnej spolupráci na projektoch. Avšak od roku 2003 sa začala písat nová história tejto oblasti práce NATO.

Humanitárna pomoc

Budúcnosť Vedeckého programu

NATO má k dispozícii nielen armády svojich členských krajín, ale je tiež veľmi dobre logistickej organizovaná a pracujú v nej rôzni špičkoví odborníci. To dáva predpoklad využitia tohto potenciálu aj tam, kde priamo nevznikol konflikt ale NATO napriek tomu vie účinne pomôcť. Takou oblasťou je aj humanitárna pomoc. V roku 1999 otvorila NATO Euroatlantické koordináčné centrum pre pomoc postihnutým katastrofami. Toto centrum umožňuje koordinovať záchranné operácie v prípade katastrofy. Tak sa napríklad

NATO podieľalo na koordinovaní dodávok utečencom z Kosova v roku 1999, ale tiež poskytlo pomoc obetiam povodní a zemetrasení v mnohých krajinách v roku 2002. Aliancia pomohla Turecku v roku 2003 pripraviť opatrenia pre prípad, že by Turecko bolo napadnuté zbraňami hromadného ničenia počas vojny v Iraku.

Severoatlantická rada (pozri List č. 4) odsúhlásila novú stratégiu smerovania Vedeckého programu v roku 2003. Od roku 2004 sa Vedecký program volá „Bezpečnosť prostredníctvom vedy“. Tento nový program chce vo väčšej miere podporovať také aktivity vedcov, ktoré by odrážali priority celej Severoatlantickej aliancie. Ide najmä o tri prioritné oblasti:

1. Boj proti terorizmu
2. Boj proti iným ohrozeniam bezpečnosti
3. Priority partnerských krajín

Ako si môžeme všimnúť, najväčšia pozornosť je smerovaná na projekty, ktoré môžu zvýšiť našu bezpečnosť. Zároveň však program umožňuje finančovať aj projekty, ktoré na prvý pohľad nie sú zamerané proti terorizmu, ale majú význam pre bezpečnosť tých krajín, ktoré nie sú členskými ale partnerskými krajinami.

Virtuálna hodvábna cesta

NATO podporuje aj ďalšie projekty, ktoré sú zamerané najmä na spoluprácu s partnerskými krajinami. Bajna hodvábna cesta nie je len starou obchodnou cestou, ktorú poznáme z historie. Je to aj názov projektu v rámci Vedeckého programu, ktorý sa zameriava na výskumných pracovníkov v regióne Kaukazu a Strednej Ázie. Keďže ide väčšinou o krajinu, v ktorých sa produkuje bavlna, odtiaľ pochádza jeho poetický názov. A navyše, i dnes je tento región dôležitý pri prenose informácií medzi rôznymi regiónmi sveta.

Vedci v ôsmich krajinách, ktorých sa tento projekt týka, boli prepojení prostredníctvom internetu. Spojenie zabezpečuje spoločný satelitný systém. Nová technológia umožňuje, aby každá krajina mala svoje vlnové pásmo a kapacitu a zároveň jej systém umožní využívať tie vlnové pásma, ktoré nie sú využité inými krajinami v projekte. Projekt umožňuje aj ďalšie rozvíjanie spolupráce v budúcnosti.

Voda a bezpečnosť – čo majú spoločné?

Problémy so zásobovaním vodou existujú všade. Zvlášť problematickým je v tejto súvislosti región v oblasti Stredozemného mora, teda v krajinách, s ktorými NATO spolupracuje. A čo má voda spoločné s bezpečnosťou? Voda je jednou z najzákladnejších potrieb ľudstva. A kvôli dostupnosti vodných zdrojov sa neraz viedli aj ozbrojené konflikty v histórii. Dnes sa nám zdá oveľa pravdepodobnejšie, že krajinu sa pobijú napríklad o zásoby ropy. Lahko sa však môže stať, že ak príde k nedostatku čistej vody, bude situácia ešte vypuklejšia. Ved' čo je dôležitejšie: napiť sa, keď sme smädní alebo natankovať do auta?

Otázkou dostupnosti vody sa mnoho rokov zaoberajú vedci v krajinách okolo Stredozemného mora. NATO podporuje takýto výskum a s ním spojené reálne projekty. Uvedomuje si totiž, že dostupnosť vody znamená nižšie riziko konfliktov a väčšiu šancu na mier. Tak preto to spojenie vody a bezpečnosti...

Príklad projektu

Príkladom projektu môže byť spolupráca vedcov z Francúzska a Alžírska. Tento projekt má za cieľ zvýšiť vedomosti alžírskych vedcov o úrovni znečistenia vody hydrokarbonátmi a fenolmi, teda látkami, ktoré pochádzajú z ľudskej činnosti. Chut a vôňa vody sú zmenené nízkou koncentráciou týchto látok. Na projekte spolupracujú vedci z univerzít.

Grantový program Veda pre mier

Aplikovaný výskum a rozvojové projekty v partnerských krajinách podporuje NATO od roku 1999. Prostredníctvom tohto programu je možné zakúpiť vedecké prístroje, počítače a aj školiť odborníkov. Aj tento program sa od roku 2003 zameriava hlavne na projekty, ktoré sú spojené s bezpečnosťou. Preto je možné získať finančné prostriedky už len na takéto projekty. Program Veda pre mier je grantový program, to znamená, že na to, aby sa projekt uskutočnil, musí byť podaný na oficiálnej prihláške a schválený výberovou komisiou NATO.

Ako to všetko funguje

Aj táto oblasť práce NATO má svojho koordinátora. Je ním Vedecká komisia NATO. Komisia je zložená zo zástupcov z každej členskej krajinu a stretáva sa pravidelne tri krát do roka. Jeden krát do roka sa stretáva aj spolu so zástupcami partnerských krajín združených v Euroatlantickej partnerskej rade (pozri List č. 6). Vedeckej komisii pomáha v jej práci aj skupina expertov, ktorí sú vyberaní spomedzi vedcov v členských a partnerských krajinách NATO.

NATO a budúcnosť

Nové výzvy vo svete

Po páde Berlínskeho múru a skončení studenej vojny sa vo svete objavili nové problémy. Rozpad Sovietskeho zväzu spôsobil aj nové napätie a boj o usporiadanie a fungovanie krajín, ktoré vznikli po rozpade ZSSR. Ďalšie ohnisko nepokoju sa nachádza v krajinách, ktoré ovládli rôzne radikálne nedemokratické skupiny a snažia sa o prevrat a uchopenie moci. Tieto potom vplývajú aj na susedné štáty. A sú tu aj problémy, ktoré nás ohrozujú globálne, na celom svete.

Etnické a náboženské konflikty

Takéto konflikty vznikli v ostatných rokoch aj v Európe. Hrozba takýchto konfliktov ešte nie je úplne zažehnaná a v tejto oblasti je potrebné ešte mnoho urobiť, aby sa zabezpečil trvalý pokoj. Severoatlantická aliancia má možnosti a potenciál, ako pomôcť pri riešení týchto konfliktov.

Fundamentalizmus a extrémizmus, regionálne konflikty

Oblasti na Blízkom a Strednom Východe, kde sa prejavuje extrémizmus sú pomerne blízko Európy, a preto ju ohrozujú. Problémy takého charakteru ako v Kašmíre a na Kórejskom polostrove vplývajú na európske záujmy priamo i nepriamo, tak, ako majú dopad aj konflikty odohrávajúce sa bližšie k Európe. Ničia ľudské životy ako aj sociálnu a fyzickú infraštruktúru; ohrozujú ľudské práva a elementárnu slobodu, vrátane práv menšíň. Konflikty môžu vyústiť do extrémizmu, terorizmu a zlyhania štátu a zároveň poskytujú aj príležitosti pre organizovaný zločin.

9

Rozširovanie zbraní hromadného ničenia

Je potenciálne najväčšou hrozbou pre našu bezpečnosť. Vstupujeme do nového a nebezpečného obdobia, ktoré zvyšuje možnosti pretekania v zbrojení zbraňami hromadného ničenia a to predovšetkým na Strednom Východe. Pokrok v biologických vedách môže zvýšiť potenciál biologických zbraní v nadchádzajúcich rokoch; útoky chemickým a radiačným materiálom tiež predstavujú vážnu možnosť. Rozširovanie raketových technológií je ďalším elementom nestability a vystavuje Európu zvyšujúcemu sa riziku. Najdesivejším scenárom je scenár, v ktorom teroristické skupiny získajú zbrane hromadného ničenia. Za takýchto okolností by aj malé skupiny boli schopné spôsobiť škody takého rozsahu, ako to v minulosti dokázali iba štáty či armády.

Terorizmus

Terorizmus stále viac nadobúda medzinárodné dimenzie. Niektoré teroristické hnutia majú prístup k dobrým zdrojom, sú pripojené na elektronické siete a ochotné použiť neobmedzené násilia s cieľom spôsobiť masové obete. Európa je aj cieľom aj základňou terorizmu: európske krajiny boli menované ako potenciálne ciele a na naše územie sa plánovali hlavné útoky. Logistické základne buniek skupiny Al-Káida boli objavené v Spojenom Kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska, v Taliansku, Nemecku, Španielsku aj Belgicku.

Aká je odpoveď NATO na tieto hrozby?

Aby bola Aliancia schopná odolávať týmto hrozbám, musela posilniť spoluprácu nielen medzi členskými krajinami ale aj s partnerskými krajinami. Medzi príklady takejto spolupráce radíme program Iniciatíva obrannej spôsobilosti, ktorý začal v roku 1999. Cieľom tohto programu je zmodernizovať vojenské schopnosti a adaptovať armády na nové bezpečnostné prostredie.

Avšak teroristické útoky z 11. septembra 2001 priniesli poznanie, ako môže byť aj moderná spoločnosť bezbranná proti novým formám násilia. Po útoku na Spojené štaty americké sa

prvýkrát v histórii NATO stalo, že Aliancia uviedla do platnosti článok 5 Washingtonskej zmluvy, ktorý hovorí, že ak je napadnutý jeden štát NATO, znamená to napadnutie všetkých členov. Udalosti v septembri 2001 len posilnili úvahy o tom, že NATO musí byť flexibilnejšie a pripravenejšie reagovať na hrozby medzinárodného terorizmu.

V prvých rokoch 21. storočia tak prechádza Severoatlantická aliancia množstvom zmien. Vplyva na ne jednak zmenená politická mapa sveta po roku 1989, hľadanie kompetencií medzi USA a ostatnými členmi NATO ale tiež spojenectvo v boji proti terorizmu.

Na summite NATO v Prahe v roku 2002 hlavy štátov a predsedovia vlád NATO prijali balík opatrení, ktoré majú zaručiť lepšiu pripravenosť Aliancie reagovať na prípadné teroristické hrozby. Tieto opatrenia sa teraz napíňajú v praxi.

Od vzniku NATO v roku 1949 prešiel svet mnohými zmenami. Aliancia dnes chráni bezpečnosť viacerých krajín ako pri svojom vzniku a cieľ novým výzvam. Preto bolo nevyhnutné navrhnúť proces transformácie Aliancie tak, aby mohla efektívne čeliť novým hrozbám. Tento proces sa začal Pražským summitom v roku 2002. Je súčasťou procesu, ktorého cieľom je zvýšiť bezpečnosť členských štátov a budúcej stability celej euroatlantickej oblasti. NATO sa snaží adaptovať tak, aby mohlo efektívne brániť spoločné hodnoty akými sú demokracia, ľudské práva. Aliancia chce ďalej rozvinúť svoje úsilie v boji proti medzinárodnému terorizmu a šíreniu zbraní hromadného ničenia. Vytvára základy pre spoluprácu s Ruskom a Ukrajinou, rozvíja svoje vzťahy s partnerskými krajinami.

A hoci sa charakter hrozieb, ktorým členské štáty čelia mení, základy spolupráce v NATO ostávajú rovnaké a verné princípom z Washingtonskej zmluvy. NATO je aj do budúcnosti rozhodnuté budovať bezpečnostný systém založený na porozumení a spolupráci s cieľom zabezpečiť lepší život budúcich generácií.

VYUŽI ŠANCU V BYŤ INFORMOVANÝ!

Láka t'a práca v zahraničí?

Ako napísat' správne životopis a motivačný list?
Poradíme ti! Aj s hľadaním brigády!

Nevieš, na ktorú strednú či vysokú školu?

Ako sa môžeš stať dobrovoľníkom?
Štúdium i voľný čas, doma aj v zahraničí!

Potrebuješ informácie o cestovaní a krajinách?

Trápi t'a čosi...a nevieš, na koho sa obrátiť?
Poskytneme ti dôležité kontakty!

ZAUJÍMA ŤA NIEČO INÉ?

Využi šancu a nechaj si poradiť! Bezplatne a anonymne!

ZAVOLAJ NÁM:

Info linka: 046/5430 171
Orange linka: 0905 815 555
SKYPE: ICM Mladým

POŠLI NÁM E-MAIL:

info@icm.sk

KLIKNI NA:

www.icm.sk
www.facebook/icmmladym

Informačné Centrum Mladých
www.icm.sk